

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

GYMNÁZIUM TÝN NAD VLTAVOU

Autor: Mgr. Lukáš Boček

Datum: 15.10.2012

Ročník: kvinta

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura

Tematický okruh: Literární komunikace

Téma: Antické písemnictví - úvod

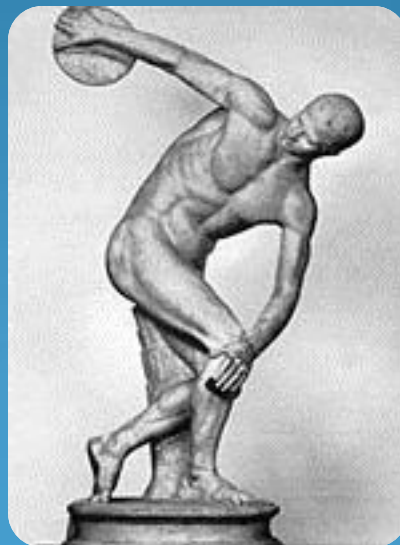
Klíčová slova: Antika, Řecko, Řím, antické písemnictví, archaické období, Homér, Sapphó, Ezop, bajka, epos

Anotace: Prezentace přibližuje oblast antického písemnictví, rozděluje toto období na tři části a blíže se zabývá prvním z nich – archaickým obdobím včetně jeho autorů (Ezop, Sapphó, Homér). Praktickou součástí je rozbor básně od básnířky Sapphó a jedné bajky autora Ezopa.

Zpracování tohoto DUM bylo financováno z projektu OPVK, výzva 1.5

Antické písemnictví

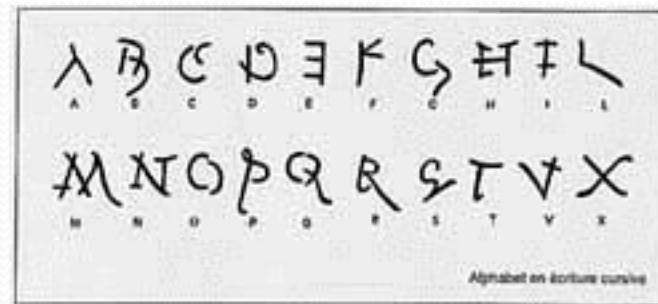
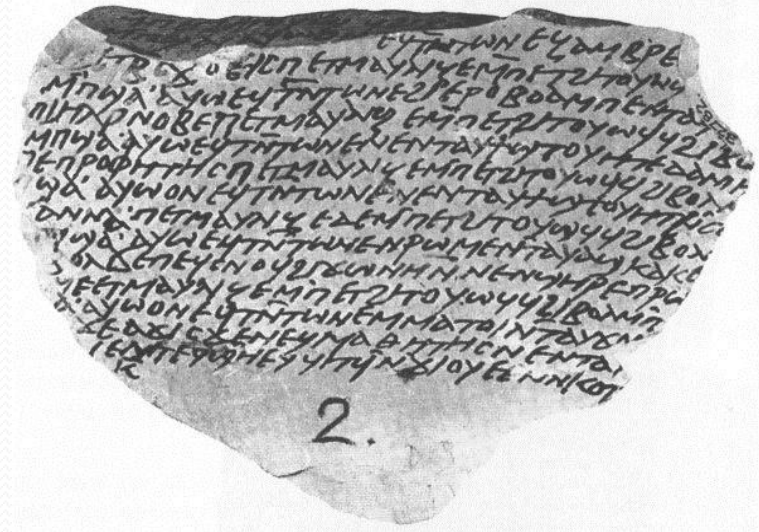
Literatura starověkého Řecka a Říma

Antická literatura - rozdělení

1. Řecká literatura
2. Římská literatura

Řecká alfabet

Římské písmo

O antice obecně

- *Datace*: od roku **2000 př.n.l.** do zániku západořímské říše (476 n.l.)
- *Význam*: **podklad evropské vzdělanosti**, vliv na celý kulturní vývoj Evropy (např. renesance)
- *Návaznost*: od nadvlády **Římanů převzetí kultury Řecka** a rozšiřování do zbytku Evropy

Athény, ukázka antické architektury

Řecká kultura a její období

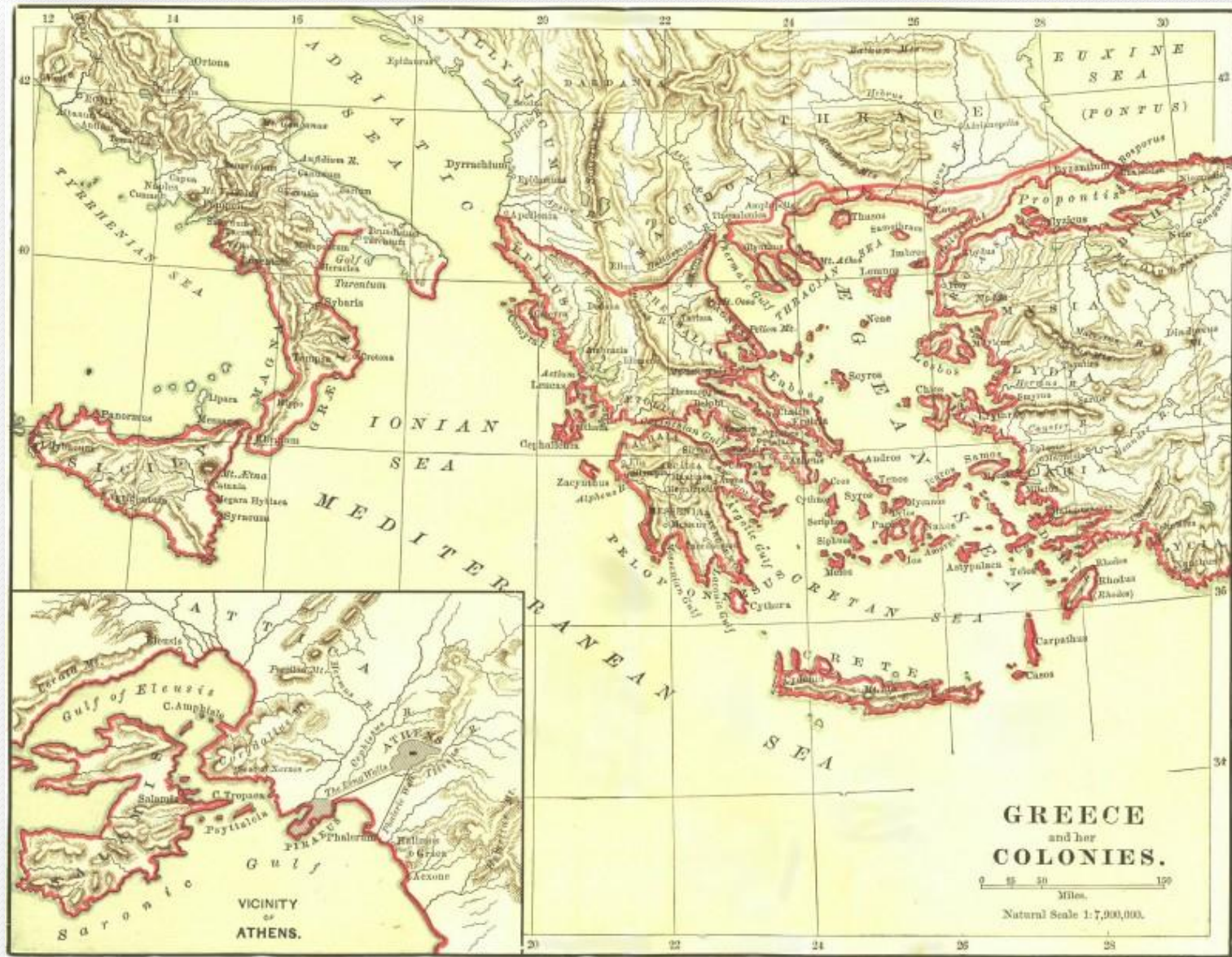
- Země intelektuálů, filosofů, umělců
- Výhodná zeměpisná poloha → **vliv staroegyptské kultury a dalších orientálních kultur**

3 velká období:

1. **archaické:** 8. – 6. stol. př.n.l.
2. **attické:** 5. – 4. stol. př.n.l.
3. **helenistické:** 4. – 1. stol. př.n.l.

Mapa starověkého Řecka

Řecko – archaické období

- 8. až 6. století před naším letopočtem
- Nejdříve rozvoj **lidové slovesnosti**, poté i **lyrika a epika**

A. lyrika:

- **Sapfó** – ostrov Lesbos, dům múz, obklopování mladými ženami, opěvování ženské krásy, intimní poezie
  - **Písně lásky**, jedna z knih, *Modlitba k Afroditě*
- **Anakreon** – básně pro dvorskou společnost, oslava žen, vína, zpěvu – lehká, radostná poezie

socha Sapfó

Sapfó – ukázka původní básně

Rukopis z roku
přibližně 600
př.n.l.

Sapfó – Modlitba k Afroditě

*Afrodito na zdobném trůnu, věčná,
dcero Dia předoucí lsti, ó prosím,
nepokořuj trudy a útrapami,
paní, mé srdce!*

*Sem přijď, jakos jindy už vyslyšela
hlas mé prosby znějící k tobě z dálky,
vystrojila zlatý svůj vůz a přišla
z otcova domu.*

*Krásní, rychlí vezli tě opeřenci
z nebe středem ovzduší zářivého,
svými křídly víříce hbitě v letu
nad černou zemí.*

*Mžikem byli u cíle. Ty, ó božská,
mělas úsměv na tváři nesmrtelné
a ty se mne tázala, co mě bolí,
a cože tě volám,*

*po čem opět vášnivým srdcem toužím,
co bych ráda. „Koho má Peitho zase
přivést tvému přátelství? Kdo ti, Sapfó,
působí bolest?*

*Prchá-li ti, brzy tě stíhat bude,
nechce-li tvých darů, však dávat bude,
a když nemiluje, však rychle vzplane,
třebas i nechťic!“*

*Přijď i nyní ke mně a vysvobod' mě
z těžkých dum a vše, co si přeje míti
splněno mé srdce, mi splň: ty sama
pomoz mi v boji!*

- Oč autorka prosí bohyni lásky?
- Dolož verši, kde jsou vyjádřeny autorčiny prchavé dojmy a motivy stesku, osobní vášně, radosti a bolu.
- Kterými prostředky je zdůrazněna naléhavost Sapfiných proseb?

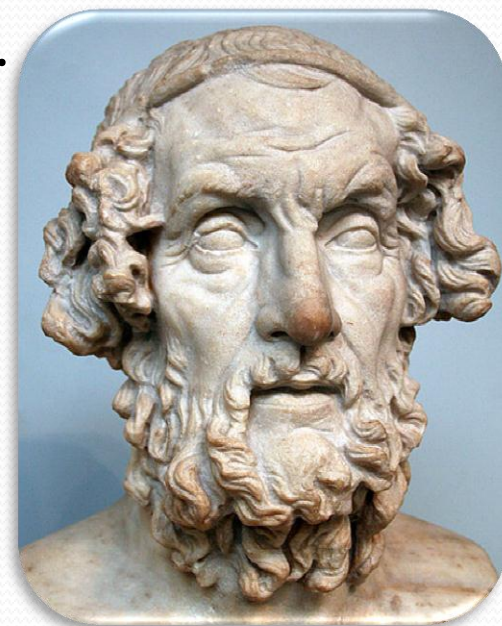
Řecko – archaické období

B. epika:

- **Homér** – skutečný nebo fiktivní básník?
- zobrazován jako slepý pěvec, 8. stol. př.n.l.
  - eposy **Ilias a Odyssea**
  - *co je to epos?* Veršované epické vyprávění s výpravným dějem, mnoha odbočkami, postavami...

Ilias:

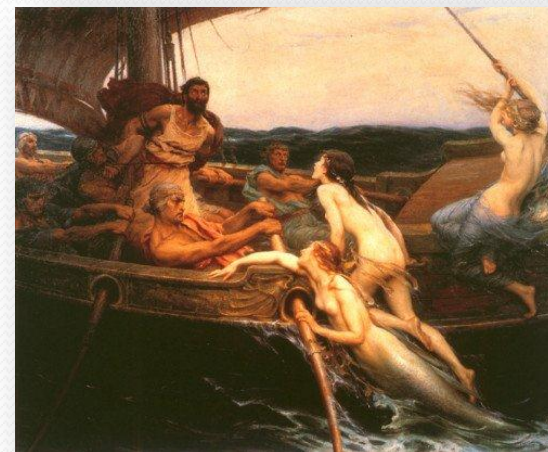
- 14 zpěvů, přes 15 000 veršů
- děj: vyprávění o trojské válce – posledních 51 dní desátého roku války
  - hlavní motiv – únos krásné Heleny
  - Lest, díky které byla Troja dobyta
  - Achillova pata – zabit šípem

Řecko – archaické období

Odyssea:

- 24 zpěvů, přibližně 12 000 veršů
- děj: navazuje na hrdinský epos Ilias
  - putování ithackého krále *Odyssea* zpět z trojské války na rodnou Ithaku
  - Boj postav s Bohy, přírodou, osudem – **znak starověké literatury**
  - Vedlejší postavy zpomalují děj (*epická šíře*)
  - Postavy odolají zpěvu **Sirén**, uniknou **Kyklopovi**, navštíví podsvětí..
  - 10 let bloudění na moři a poté ucházení se o svou krásnou manželku Penelopé

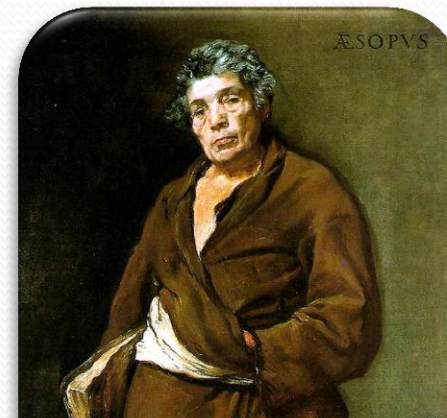
Řecko – archaické období

- **Bajky:**

- Prvním tvůrcem byl **Ezop**
- Opět nevíme, zda žil nebo je fiktivní postavou
- Zobrazován jako ohyzdný
- Původně veršovaná forma
- *Co je to bajka?*

Krátký epický útvar, ve kterém vystupují zvířata a jednají jako lidé, obsahuje ponaučení a silnou pointu

- Najděte zmiňované prvky v následující úkázce:

Vrána a džbán

Byly horké letní dny. Všechny studánky a prameny v lese vyschly. Mnoho zvířat a ptáků bylo zemřeno žízní. Jen vrána se vydala z lesa blíž k lidem, jestli u nich nenajde kapku vody. U nejbližšího stavení stál opuštěný džbán a vrána se dychtivě snesla k němu. Na dně džbánu se lesklo trochu vody. Vrána se zobákem pokoušela napít, ale džbán byl příliš vysoký a její zobák nedosáhl vody, hlavou se k ní dostat nemohla. Už si zoufala, když ji něco napadlo! Z posledních sil začala sbírat malé kaménky a házela je do džbánu. Pilně

sbírala, až jimi skoro naplnila nádobu a voda vystoupila nahoru. Vrána se napila a její síly se postupně vracely.

Poučení: **Není nad chytrost.**

Zdroje obrázků

- <http://en.wikipedia.org/wiki/Europe>
- http://alík.idnes.cz/jak-vznikl-sport-ok7-/alík-alíkoviny.asp?c=A061204_jakvzn_al
- <http://antika.avonet.cz/index.php?ID=1816>
- http://www.eucebnice.cz/literatura/egypt/egypt_koptstina.jpg
- <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1495>
- <http://www.viceland.com/blogs/cs/2011/11/28/historie-sveta-v-patnacti-obrazech/>
- <http://hsm-bloges.blog.cz/0803/staroveke-recko>
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Bust_Sappho_Musei_Capitolini_MC1164.jpg
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:P.K%C3%B6ln_XI_429.jpg
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Homer_British_Museum.jpg
- <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=693161>
- <http://bejohngalt.com/2012/01/the-price-of-freedom-98/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Diego_Velasquez,_Aesop.jpg